

Quaderns Biogràfics

**JOSEP TOMÀS SALVANY: SEMBLANÇA
BIOGRÀFICA, TRAJECTÒRIA POLÍTICA I
OBRA ESCRITA***per M. Ángeles Civera Guerrero*

Paraules clau: J. Tomàs Salvany, Primera República, Restauració, Congrés Mercantil, Fomento de la Producción Nacional, Segle XIX.

Resum: En aquest treball es fa un repàs biogràfic de Josep Tomàs Salvany (1839-1905). Es comenta la seva trajectòria política, que es concretà, bàsicament, amb el pas per la Diputació de Barcelona i les Corts espanyoles, tant en condició de diputat com de senador en diverses legislatures.

Mantingué relacions amb institucions de caire econòmic i industrial com el Fomento de Producción Nacional i el Congrés Mercantil de 1892. Es comenta també l'obra escrita que deixà Tomàs Salvany en els àmbits de la política, l'economia, l'educació i els afers socials.

Abstract: This work is a review of Josep Tomàs Salvany's biography. His political career, which is mainly set in "Diputació de Barcelona" and "Corts Espanyoles", both as a member of the parliament and as a senator in several legislatures, is commented. He had relations with institutions of economical and industrial tendency, such as "El Fomento de Producción Nacional" and "Congrés Mercantil in 1892". There are commentaries on his written work in the fields of politics, economy, social affairs and education.

La família Tomàs Salvany

Josep Tomàs Salvany nasqué a Valls el 1839 en el si d'una família modesta. Tot i que els antecedents familiars que s'han localitzat no són massa abundants, ens consta que el seu pare, Joan Tomàs Vallbé, era fill «cabaler» d'un fabricant no excessivament benestant i que la seva mare descendia d'una família de condició més aviat humil; el mateix Tomàs Salvany ens dirà, en aquest sentit, que va començar a treballar a l'edat de cinc anys.

Quan Josep Tomàs nasqué, els seus pares eren obrers d'una fàbrica. Malgrat això, uns anys més tard, aconseguirien, a base de constància i sacrifici, muntar una màquina de fer lligues, que era la indústria dels seus avis.

El matrimoni Tomàs Salvany tingué un nombre considerable de fills: onze en total. La situació econòmica en què vivien no era massa folgada, motiu pel qual el més gran dels fills, Josep Tomàs, va deixar l'escola a l'edat de tretze anys per tal de contribuir a millorar el dèbil pressupost familiar. Ell mateix ens confessa que es llevava aquells anys «a les cinc de la matinada, a l'hivern, i a les quatre, a l'estiu, per anar a obrir la fàbrica amb la mare»¹.

No és estrany, doncs, que aquest ambient de superació i d'esforç creat pels seus pares deixés una profunda empremta en tots i cadascun dels fills. Aquestes qualitats les hem apreciades en quatre dels nou germans que vivien el 1890, l'activitat professional dels quals coneixem per diverses referències concretes.

Així, Joan Tomàs (Valls 1844 - Madrid 1911) sabem que era escriptor de prestigi i que el 1874 s'establí a Madrid, on va conrear l'amistat dels més insignes literats i artistes de la seva època. Es dedicà a la poesia lírica, al teatre, a la novel·la i a la crítica literària, gènere, aquest darrer, que va cultivar amb un gust veritablement exquisit.

El 1867 fundà a Barcelona el diari *El Tío Camueso* i col·laborà amb *El Imparcia*, *La Correspondencia de España*, *La Revista Contemporanea*, *La Ilustración Española y Americana* i *La Renaixença*².

Així mateix, traduí al castellà l'obra *Cleopatra* i diverses poesies d'Àngel Guimerà, amb qui l'unia una gran amistat. Utilitzà el pseudònim de «Colibrí» en moltes de les seves publicacions.

D'entre la seva producció literària hem recollit diverses obres teatrals *Armas, letras y faldas*, escrita el 1872; *Bonifacio* i *Mártir de Amor*, el 1875, i *No siempre las apariencias condenan*, el 1876; dos llibres de poesies editats el 1877 i 1887, respectivament, i el poema *Colon* publicat a Madrid, del qual es feren tres edicions el 1872, 73 i 79. També volem esmentar tres novel·les titulades *Concepción* (1882), *Un drama al vapor* (1888) i *La ambición de una mujer*, publicada aquesta darrera el 1893, i un conte del 1910. Algunes d'aquestes composicions foren traduïdes a l'alemany i al portuguès.

El 1884 va participar en un certamen literari celebrat a la ciutat de Reus, on va obtenir un premi de dues-centes pessetes per la seva composició poètica *Antonia. Una de tantas*, composició que es recull al seu segon llibre de poesies anomenat *Emociones*.

Finalment, entre els diversos càrrecs que va exercir podem destacar el de tresorer de l'*Obra Pía de los Santos Lugares* i el d'interventor de la de Santiago i Montserrat, a la ciutat de Roma.

Diego Tomàs era, al seu torn, un fabricant vallenc i com a tal va exercir càrrecs en entitats industrials.

El 1888 i 1889 fou vocal de la junta directiva del *Fomento de la Producción Española*. Aquest mateix càrrec l'exerciria en el *Fomento de la Producción Nacional* el 1899 i el 1900 i en la junta consultiva d'aquest organisme a partir de la seva fundació, el 1889, i com a mínim fins a l'any 1902. Formà part també de la Comissió de Propaganda, en el període de 1890-1902; de la Comissió de Tractats, el 1894, i de la Comissió Aranzelària, el 1889, 1901 i 1902, (seccions de cotons i llanes). Això ens va suposar que la seva indústria es situava en el sector tèxtil.

Fou un dels cinc membres que designà el Fomento del Trabajo Nacional el 1893, per entrevistar-se amb el general Blanco, governador de Filipines, el qual havia demostrat tenir ganes d'escoltar l'opinió dels industrials i exportadors sobre els intercanvis amb aquelles illes³. Dins la Liga de Productores del Principado de Cataluña fou membre del Consell Honorari el 1897 i 1898.

La seva preocupació pel problema social el va portar a subscriure un manifest de patrons i obrers de la seva ciutat natal amb la finalitat de fixar les bases per la creació d'uns

Josep Tomàs Salvany

«Jurados Mixtos», organismes que haurien de solucionar qualsevol possible diferència que sorgís entre el capital i el treball⁴.

Finalment, dins l'Ateneu Barcelonès formà part de la junta directiva i de la Secció d'Indústria el 1884 i 1885.

Menys dades tenim de Fortunato Tomàs, dedicat com el seu germà Diego a l'activitat industrial. Entre els càrrecs que tingué es troben els de vice-president de la Secció d'Indústria de l'Ateneu Barcelonès el 1885 i el de vocal d'aquesta mateixa secció el 1887⁵.

Arribem així a Josep Tomàs, el nostre personatge. Igual que dos dels seus germans, es dedicava a l'activitat industrial; amb ells compartia l'explotació de la fàbrica familiar. Posteriorment es dedicà als negocis i va arribar a ser propietari agrícola i amo d'una bella finca anomenada «Buena-vista», situada a la partida dels Boscos de Valls.

Des de ben jove Josep Tomàs Salvany va fer gala d'una gran laboriositat i honradesa que li féu guanyar-se l'admiració i estima dels homes de la seva professió. Tanmateix, les seves idees liberals i la seva preocupació pels problemes socials van despertar en ell una decidida vocació política que com veurem no abandonà en tota la seva vida. Aquesta inclinació el portarà a militar en un primer moment en el Partit Republicà Federal perquè d'aquesta formació política hauria d'esperar-se un canvi favorable als interessos materials de les classes treballadores.

La seva vida política va estar íntimament relacionada amb el líder republicà Emilio Castelar, amb qui l'unia una gran amistat. Al seu costat milità en el Partit Demòcrata, més tard Partit Republicà Possibilista des de la nit del 3 de gener de 1874, quan després del cop del general Pavía al Congrés de Diputats, Castelar trencà la seva relació amb els altres líders republicans Figueras, Salmerón i Pi i Margall. Amb ell romangué fins a l'any 1893, que seguint els seus consells ingressà a amb molts altres republicans al Partit Liberal que liderava D. Práxedes Mateo Sagasta.

Quant a la personalitat de Josep Tomàs Salvany, cal assenyalar que des del punt de vista religiós va mantenir una actitud anticlerical bastant dura i radical especialment en els primers anys de la seva activitat política. Això podria ser conseqüència dels greus problemes socio-polítics que va trobar en la societat del seu entorn, que el feren ser partidari d'introduir reformes en les relacions Església-Estat.

Una altra de les seves característiques essencials fou l'interès extremat que demostrà per la lectura malgrat l'escassa formació de base que, com sabem, va rebre⁶. Va arribar a posseir una biblioteca especialment apreciable dotada en llibres d'economia i ciència, per la qual sentia una especial predilecció.

La posició econòmica benestant que benestant aconseguí benestant li va permetre realitzar nombrosos viatges no només per Espanya, sinó també per quasi tots els països d'Europa, dels quals va acabar essent un bon coneixedor.

Tendim a suposar que a causa dels seus càrrecs polítics passà llargues temporades fora de la seva ciutat natal. Primer residí a Barcelona i després es traslladà a Madrid, on va viure fins a la seva mort. En aquesta capital habità en un pis del carrer Alcalá, fins que el 1901 es va canviar al carrer Valenzuela, 3 -districte del Retiro-, en comprar un immoble propietat de Dolores Collado, Duquessa de Bailén. Estava casat amb Gabina de Toledo de la Secada, de la qual no tenim cap dada biogràfica⁷.

Amb tot, i malgrat aquests antecedents, Josep Tomàs Salvany conservà sempre un llaç d'unió amb la ciutat de Valls, ja fos mitjançant les seves estades estivals i de descans a la seva finca «Buena-vista», com mitjançant l'amistat que mantenia amb l'escriptor Narcís Oller, que l'informava dels detalls i esdeveniments de la vida local. Prova d'aquesta connexió fou el constant i ferm suport que oferí al «Banco de Valls» i la presència de nombroses personalitats del món de les arts i la política a la ciutat val·lenca, entre les quals podem esmentar el conegut periodista Ortega i Abascal, el cèlebre pintor Madrazo, José Sert Rius, president del Fomento i diputat a Corts, l'ambaixador xinès Chai Jo Pu i l'entrançable amic Emilio Castelar Ripoll.

Tomàs Salvany en la revolució de 1868

En produir-se la revolució de setembre de 1868 trobem Josep Tomàs Salvany com a membre de la nova Diputació Provincial de Barcelona. S'havia constituït de manera interina el dia 2 d'octubre per disposició de la Junta Revolucionària Provisional d'aquella capital i representava en aquells moments l'única autoritat legalment constituïda a Catalunya. Aquesta Junta actuava en la clandestinitat des de 1867 i un dels seus principis bàsics era l'allunyament de tota activitat partidista, a que pretenia representar el poble en el seu conjunt, sense distincions ni matisos.

Efectivament, en la designació dels trenta-un diputats que componien l'esmentada corporació, la Junta Revolucionària Provisional, es va tenir en compte no tan sols l'adhesió que aquells ciutadans havien aportat a la causa revolucionària, sinó també una sèrie de condicions i qualitats que eren reconegudes i apreciades pel poble.

La nova Diputació Provincial de Barcelona tenia una important majoria de membres pertanyents al Partit Progressista, entre els quals destacaven Víctor Balaguer, Eduardo Maluquer o Pedro Collaso Gil. La Unió Liberal tenia al voltant de set o vuit diputats, entre ells el banquer Casimiro Girona. Per la seva part, el Partit Republicà Federal, que a Catalunya tenia una notable força política a les grans ciutats i molt especialment a Barcelona, únicament comptava amb quatre representants: Baldomero Lostau, Pablo Alsina, Pablo Pallós i el mateix Josep Tomàs Salvany⁸.

Això no obstant, aquesta diferència ideològica dels membres de la Diputació no fou cap problema perquè tots ells subscrivissin el dia 3 d'octubre una al·locució als habitants de la província en la qual s'acusava els Borbons d'opressors del poble català i d'haver aixecat l'odiós monument de la Ciutadella. L'esmentat discurs acabava assenyalant els principis programàtics de la nova Diputació: sobirania nacional, sufragi universal, descentralització administrativa i convocatòria a Corts Constituents⁹.

La tasca de Tomàs a la Diputació Provincial de Barcelona

L'actuació de la Diputació Provincial de Barcelona durant aquests primers mesos del període revolucionari fou veritablement intensa. Per aquest motiu, i per dotar-la amb més atribucions, la Junta Revolucionària Provisional havia restablert prèviament l'antiga Llei provincial de 6 de febrer de 1823.

Vegem quina fou l'activitat desplegada per Josep Tomàs Salvany com a membre electe d'aquesta Diputació. El 6 de novembre de 1868, en constituir-se les diferents seccions ordinàries que formaven l'esmentada entitat, se'l designà per formar part de la

Comissió 5a, juntament amb els diputats Miguel Viñals, José de Jesús Puig, Baldomero Lostau i Francisco Juarés. Eren matèries de la seva competència: eleccions municipals, administració econòmica municipal, pressupostos municipals, propietats dels pobles, recàrrecs i arbitris, comptes municipals, autorització per pledejar, assumptes contenciosos dels pobles i quintes.

El dia 10 d'aquest mateix mes, Tomàs Salvany, juntament amb Pablo Pallós, Claudio Ciriquian i Pablo Alsina, presentà una primera proposició sobre la creació d'una biblioteca popular. Pretenia amb això que les classes més necessitades de la societat poguessin accedir més fàcilment a la lectura i a la cultura.

Tres dies més tard es registrà una altra proposició seva, subscripta aquesta vegada amb el diputat Antonio Giberga, destinada a evitar els endarreriments en la correspondència escrita entre Madrid i Barcelona.

Tanmateix, de totes les propostes defensades per Tomàs Salvany, la que va assolir major transcendència, pel tema que s'hi debatia, fou la corresponent al 5 de març de 1869, elaborada juntament amb Baldomero Lostau. Es demanava que la Diputació elevés sense demora a les Corts Constituents una exposició sol·licitant l'abolició de les quintes; la moció fou aprovada per 8 vots contra 5 i, en conseqüència, a la sessió del dia 16 es llegí el manifest que la Diputació havia de presentar al govern. S'hi assenyalava la profunda i apesurada sensació que havia produït a tota la província l'intent manifestat pel ministre de la Guerra de cridar al més aviat possible les forces vives del país a la renovació de l'exèrcit mitjançant les quintes. En conclusió, es demanava de manera explícita la supressió d'aquest sistema, argumentant que aquest era l'estat d'ànim de la majoria de la població, en la qual «persisteix el propòsit de no tolerar impassible que se li arrabassi violentament la flor de la joventut, privant de braços útils els seus camps i tallers».

Per part nostra afegirem que la qüestió de les quintes s'havia convertit en un dels temes més polèmics i candents entre les promeses realitzades pel Govern Provisional en el moment de la seva constitució hi firmava l'abolició d'aquell injust sistema de reclutament militar, del qual els rics es lliuraven pagant una redempció o trobant un substitut.

Josep Tomàs Salvany, candidat a Corts el 1869

A l'abril de 1869 es convocaren eleccions parcials per cobrir dues vacants de diputats a Corts a la circumscripció de Barcelona. La data de les eleccions seria els dies 15, 16, 17 i 18.

Prèviament a aquestes jornades, el Partit Republicà Federal disposà que els dies 3,4 i 5 d'aquell mateix mes es procedís a celebrar la pre-votació que havia de determinar els candidats que haurien de representar-lo en la propera contesa electoral. Amb aquesta finalitat es fixà el saló de la Llotja al districte 1r; el de Sant Jordi al 2n; el Centre Republicà Federal, situat al carrer Canuda al 3r, i el local de la Patacada, ubicat al carrer de les Tàpies al 4t. Els electors del districte d'Hostafranchs utilitzarien el local de l'alcaldia i els de la Barceloneta, com que no entenien cap, ho farien també al saló de la Llotja¹⁰.

El nom de Josep Tomàs Salvany aparegué en dues de les diverses candidatures publicades per la premsa. D'una banda li feien costat els republicans proteccionistes que s'oposaven a la reforma aranzelària que projectaven els lliurecanvistes madrilenys. L'acompanyava en aquesta candidatura l'advocat català Valentí Admirall Llotzer.

D'altra banda, ho feien el Comitè Republicà Federal de Barcelona i el propietari no català Enrique Guzmán, marquès de Santa Marta¹¹.

A més d'aquestes candidatures de signe republicà se n'alçà una tercera en la qual no figurava el nostre personatge; era la del Centro Federal de las Sociedades Obreras de Barcelona, formada per Enrique Guzmán i José Guissasola; fou acordada en la sessió del dia 2 d'abril i anava signada pel seu secretari, Rafael Farga Pellicer, que afirmava que l'elecció dels esmentats candidats obeïa a la seva alta i distingida reputació i al seu decidit interès a favor de la república democràtica federal¹².

El nombre d'electors que concorregueren a la pre-votació fou bastant escàs. El diari *La Alianza de los Pueblos*, publicà els resultats: Enrique Guzmán obtingué 6751 vots; Josep Tomàs Salvany, 4766; Valentí Almirall, 3640; Narcís Monturiol, 1612; José Guissasola, 889; J. Jofre, 556 i Francisco Amorós, 227¹³.

En conseqüència, la candidatura del Partit Republicà Federal quedà formada per Enrique Guzmán i Josep Tomàs Salvany i fou donada a conèixer a l'opinió pública amb el lema de «no més reis; protecció al treball; separació de l'Església de l'Estat i abolició de les quintes»¹⁴.

El Comitè dels Partidos Coaligados, de tendència més conservadora, presentà la seva pròpia candidatura, composta per Pascual Madoz i Pelegrín Pomés i Miquel. Aquest comitè expressava que la seva elecció obeïa als principis de progrés que ambdós candidats havien manifestat i al desig d'instaurar una era de llibertat permanent al país¹⁵.

Pocs dies abans de les eleccions, concretament el 10 d'abril, el primer alcalde accidental de Barcelona, Benito de Arabio Torre, es dirigí als ciutadans de la capital per comunicar-los la ubicació exacta dels diferents col·legis electorals. Així mateix, els indicava que el primer dia, el 15, des de les nou del matí fins a les tres de la tarda es votarien el president i secretaris escrutadors que haurien de formar la mesa i que durant els tres dies següents es verificaria l'elecció dels dos diputats a Corts corresponents a la circumscripció de Barcelona¹⁶. La votació s'iniciaria també a les nou del matí i acabaria a les quatre de la tarda; en aquesta hora es procediria als escrutinis parcials respectius d'acord amb els articles 39 a 42 de la Llei electoral.

També notificava als ciutadans que per aquelles eleccions servien les mateixes cèdules que s'havien expedit el 13 de gener últim, data en què s'havien realitzat les eleccions generals¹⁷.

El nombre d'electors que podia exercir el seu dret a vot en aquestes eleccions amb sufragi universal masculí era de 60.199 persones, xifra veritablement important ja que venia a representar la tercera part de la població que era de 189.948 a la capital i de 51.681 al terme dels afores¹⁸.

Durant els tres dies de votacions els col·legis electorals estigueren molt poc concorreguts, per la qual cosa suposem que el desànim dels votants fou més gran que el previst.

Entre els resultats aconseguits pels diferents candidats, figurava en primer lloc Josep Tomàs Salvany, amb 5.094 vots, seguit a una certa distància pel també republicà Enrique Guzmán, amb 4.681. Les dues posicions restants les ocuparen els dos representants dels Partidos Coaligados, Pelegrí Pomés i Pascual Madoz, que obtingueren 699 i 559 vots, respectivament¹⁹.

A la vista de les xifres anteriors, veiem que el més destacat fou la notable diferència de vots existents entre els representants republicans i els dels Partidos Coaligados. Això ens confirma la notable superioritat que aquella força política tenia a Barcelona. Tampoc no dubtem a afirmar que la majoria de vots aconseguida per Tomàs Salvany davant del seu company de candidatura Enrique Guzmán estigué en funció del seu origen català.

Per últim, si relacionem aquests resultats amb el nombre total d'electors dels cens electoral, que hem dit que era de 6.0199 persones, ens resulten unes mitjanes molt baixes -8,47; 7,77; 1,16 i 0,92- que ens permeten afirmar que la participació electoral fou veritablement molt baixa.

Les intervencions parlamentàries de Tomàs

La vida parlamentària de Josep Tomàs Salvany s'inicià oficialment el dia 5 de maig de 1869. En aquesta data la Comissió d'Actes del Congrés aprovà la seva acta de diputat després de comprovar que en les seves credencials no hi constaven protestes ni reclamacions de cap tipus²⁰.

Les intervencions que Tomàs Salvany portà a terme en aquesta legislatura, que havia començat l'11 de febrer d'aquell any, podríem agrupar-les en dos apartats: l'econòmic i el polític.

Comencem amb les que es refereixen a temes econòmics. La primera fou en la sessió del dia 22 de maig de 1869, en transmetre al ministre d'Hisenda, Laureano Figuerola, un prec de 200 tenidors de paper de l'Estat de Barcelona que volien saber quan se'ls faria efectiu el cupó vençut del mes de gener, ja que a Madrid feia alguns mesos que s'estava cobrant. En plantejar aquesta qüestió, Tomàs Salvany, es preguntava si no s'estava seguint la mateixa injustícia d'altres vegades, és a dir, la de donar preferència a Madrid «com si els habitants de Barcelona no fóssim espanyols»²¹.

En aquest mateix sentit s'expressaria alguns mesos més tard, en la sessió del 5 de febrer de 1870, en interpellar el mateix Ministre d'Hisenda sobre si l'impost de contribució s'havia recaptat de la mateixa manera a Madrid que a les altres províncies espanyoles, ja que en la seva opinió la llei era igual per a tots sense que hi pogués haver cap diferència²².

Encara va intervenir Tomàs Salvany en dues ocasions més per plantejar a l'esmentat ministeri d'altres qüestions econòmiques relacionades amb l'Església. En la primera, sol·licitava que se li confirmés si els bisbes de Barcelona i Vic havien fet cessió canònica dels béns desamortitzats. La segona la féu amb la intenció de mostrar el seu desacord sobre el manteniment del culte. Tomàs Salvany no admetia que es destinessin determinades quantitats de diners a la restauració de temples donada la greu escassetat de recursos econòmics que tenia el país i perquè considerava que en aquests llocs «sempre s'han forjat les conspiracions contra la llibertat»²³.

Menys nombroses però també interessants foren les que abordaven temes polítics. Tomàs Salvany formulà a la Cambra un breu però frontal rebuig davant l'acusació que se li havia fet de col·laborar en les proclames revolucionàries llançades per la Junta Superior Revolucionària de la província de Barcelona el 28 de setembre de 1868, en les quals s'excitava el poble i les forces militars a rebel·lar-se contra el govern provisional²⁴.

Una segona intervenció de caràcter polític, que seria l'última, fou la que es produí amb ocasió del debat sobre reorganització i reemplaçament de l'exèrcit. En aquesta Tomàs Salvany reiterà la mateixa actitud que havia adoptat mesos abans quan era diputat provincial de Barcelona. Insistí en l'aversion que el poble català sentia per aquest sistema de reclutament militar i concloué refutant un article que anava contra els principis i aspiracions d'aquelles persones que ell representava²⁵.

Josep Tomàs Salvany i la primera república

Recordem com el dia 11 de febrer de 1873, el rei Amadeu de Savoia, davant la impossibilitat de continuar exercint el seu difícil paper de rei constitucional dels espanyols presentà la seva renúncia a les Corts. La causa pròxima de la crisi, la va trobar el rei en l'anomenada «cuestión de los artilleros». Fou llavors quan les Corts reunides en una sola Cambra acceptaren per 265 vots contra 32 la proposició del diputat Pi i Margall que declarava la república com a forma de govern. D'aquesta manera es proclamava el nou règim a Espanya per unes Corts de majoria monàrquica i per una reduïda minoria republicana.

La notícia del canvi de règim es va rebre molt aviat a províncies. A Barcelona es conegué a primera hora del dia 12. Per celebrar l'esdeveniment es declararen tres dies de festa, s'il·luminaren les Cases Consistorials i els principals edificis públics, i bandes de música recorregueren els carrers de la ciutat.

Tots els diaris locals, des del més conservador al més liberal, recolliren la notícia que, tot i esperada, produí sorpresa, especialment per la manera com va originar-se.

Efectivament, malgrat que la premsa dels últims dies, fent-se ressò de la crisi governamental, assegurava com a imminent la partida del rei, els sectors republicans mai creguerren no que aquest somni es fes realitat amb la rapidesa i la calma amb què es produí.

Això no obstant, dins d'aquesta expressió comuna d'alegria en el sector republicà, s'obervaren des del primer moment dos corrents ben definits. Un, representat per aquells republicans que, conscients del transcendental pas que la nació havia donat de cara al futur, afirmaven que, si es volia mantenir el que s'havia instaurat, s'havia d'actuar amb calma i de comú acord amb el govern de Madrid. Aquesta era la mentalitat dels homes que formaven el Comitè Republicà Democràtic Federal de la província de Barcelona, entre els quals figurava Josep Tomàs Salvany com a membre del seu Directori²⁶. L'altre, el constituïen els republicans federals d'esquerres, disposats a secundar moviments de força i futurs organitzadors de seriosos conflictes al govern. Aquests eren els republicans del Centre, «L'Estat Català», també anomenat «Club dels Federalistes», facció liderada per Valentí Admirall Llotzer.

El primer símptoma de discòrdia entre ambdós sectors es produí amb motiu de la reunió que aquests últims celebraren a la Casa de la Llotja el dia 14 d'aquell mateix mes. Allí, Gonzalo Serrallera, diputat provincial en aquells moments, manifestà en nom dels reunits que la Federació era l'única i definitiva solució que havia de donar-se a la República espanyola, i que per això era necessari desplegar una propaganda activa i constant encaminada a portar al si de les properes Constituents una gran majoria de diputats federalistes. Acabà anunciant: «El Partit Republicà Democràtic Federal de

Barcelona no transigirà amb cap altra forma de govern que no sigui la república democràtica federal»²⁷.

Aquesta actitud no fou ben rebuda pels republicans d'ordre o de dretes, que estaven disposats a mantenir i respectar els acords de Madrid. D'aquí que la línia d'actuació seguida per Josep Tomàs Salvany i, amb ell, pels homes que formaven el comitè provincial del partit estigués encaminada a infondre la calma i la serenitat suficients als ciutadans perquè el projecte republicà arribés a bon termini²⁸.

Aquesta tasca, amb tot, no senzilla a causa de les greus circumstàncies que es presentaren. Així, mentre el dia 21 de febrer els membres del Directori provincial Josep Tomàs Salvany, Antoni Clavé i Josep Montfort dirigien un discurs a l'exèrcit amb la intenció d'infondre confiança i respecte a l'autoritat recentment constituïda, començaren a circular insistents rumors que el capità general Gaminde, secundat pel segon caporal, general Andía, preparaven un aixecament i havien ordenat que les tropes afins al nou règim sortissin de la ciutat per combatre amb els carlistes. Ordre que en últim terme no seria acomplerta pels oficials del Batalló de l'Habana, els quals es posaren a disposició de la Diputació amb la finalitat de defensar el nou ordre establert²⁹.

Aquesta difícil situació portà Tomàs Salvany i altres membres del Comitè a dirigir-se als ciutadans per tal d'alleugerir el clima de tensió que es vivia a la ciutat. Assenyalaven que el deure de tots no podia ser altre que el d'acatar el poder que representava la sobirania popular i que mentre no es presentessin símptomes suficients per desconfiar de la lleialtat dels homes que havien consagrat a la República tota la seva vida, havien d'esperar amb serenitat les properes Corts Constituents, de les quals sorgiria una Constitució federal.

Els últims dies del mes de febrer foren de calma i tranquil·litat per a la ciutat que a poc a poc anava recobrant la seva fisonomia quotidiana. Aquesta normalitat es veuria, malgrat tot, alterada molt aviat com a conseqüència dels esdeveniments viscuts a Madrid. En aquesta capital s'havia produït en aquells dies la primera crisi ministerial, resolta amb el triomf dels federals. Com a conseqüència del fet, el dia 24 es formà un nou Gabinet, del que s'excloïen pràcticament els representants del Partit Radical, els quals només conservaven les carteres de Guerra i de Marina.

Per contrast, aquests mateixos radicals mantenien una àmplia majoria en l'Assemblea, raó per la qual es negaven que aquesta fos dissolta. La contínua lluita que mantenien ambdós poders féu témer a províncies per la sort de la República. Així, els republicans de l'Estat Català, davant les alarmants notícies que es rebien de Madrid, en què es deia que el govern possiblement seria derrotat en la votació del projecte de dissolució de les Corts, fixaren el diumenge dia 9 de març per obligar la Diputació a declarar l'Estat Català independent. La tensió era molt gran. De res no servien les paraules d'espera i serenitat dels membres del Comitè provincial. Únicament fou capaç d'aturar aquestes ànsies autonomistes el telegrama que Josep Tomàs Salvany va enviar a última hora des de Madrid, que deia «Guanyada votació. Vot particular: aprovada la dissolució de l'Assemblea. Convocatòria de les Constituents»³⁰.

Malgrat això, pocs dies més tard, concretament el 23, i davant la pertorbadora actitud dels radicals, que intentaven revoltar les forces de procedència realista contra el govern, Tomàs Salvany, va enviar de nou des de Madrid un altre telegrama als membres del Comitè en el qual textualment es llegia: «Assemblea vençuda en el seu esforç d'insurrec-

ció. Desarmats la major part dels voluntaris monàrquics. Alguns llençaven les armes en la seva fugida. Tranquil·litat completa»³¹.

Un diputat a les Corts Republicanes

Abans de produir-se el frustat cop d'estat radical del 23 de març, les forces d'oposició estaven decidides a participar en els comicis. Amb vista a aquests, els radicals, conscients que les seves forces eren molt dèbils si restaven aïllades, havien pres la iniciativa de formar una coalició electoral, l'única bandera comuna de la qual havia de ser la seva oposició al federalisme. Però tan aviat com se sabé que el govern no consentiria la reposició de l'arma d'artilleria, començà a estendre's entre els radicals la idea del retraïment. La seva decisió s'atribuïa a les crítiques i amenaces que a Catalunya havien aixecat els federals contra el govern si portava a terme aquesta mesura. Pels conservadors, la reposició de l'arma d'artilleria era garantia que es restabliria la disciplina a l'exèrcit, i per això la negativa del govern significava el fracàs de les seves promeses de mantenir l'ordre i fer complir la llei. Per això, davant la convocatòria d'eleccions, no podia adoptar cap altra posició que el retraïment total. Això preocupava profundament el govern, ja que era evident que si a les Corts no hi havia partits d'oposició, aquestes no serien autènticament representatives.

Això no obstant, la fermesa del govern que les eleccions fossin «netes» i representatives quedava demostrat a les circulars que Pi i Margall, en qualitat de ministre de Governació envià amb data 5 de maig als governadors civils de les províncies. El mateix desig palesaven les que per part seva enviaren els ministres d'Hisenda, Juan Tutau, i el de Gràcia i Justícia, Nicolás Salmerón, tant als caps de les administracions econòmiques com als jutges i promotors fiscals; a uns i altres perquè promoguessin que cada ciutadà fes ús del seu dret al vot en la més estricta legalitat i honradesa³².

Basant-se en aquestes garanties del govern, el Comitè Republicà de Barcelona, dirigit diverses al·locucions als seus correligionaris per demanar-los la seva presència a les urnes i garantir així el triomf de la república federal. No fer ús del dret a vot seria renunciar-hi, i això –afirmava el Comitè– seria imperdonable donades la neutralitat i la sinceritat d'unes eleccions que havien estat assegurades i garantides com mai ho foren al nostre país.

Entre l'última setmana d'abril i la primera de maig es verificà l'antevotació dels candidats republicans dels cinc districtes en què es dividia la ciutat.

Les disposicions donades pel comitè republicà sobre la manera com s'havia de dur a terme la votació aixecaren fortes protestes entre els federals de l'Estat Català. Efectivament, una disposició que prohibia l'entrada al local de les reunions electorals als que no la seva qualitat d'electors mitjançant una cèdula que els hi seria expedida pels delegats del Comitè fou considerada per aquells com un acte de tirania³³.

Un cop realitzada l'antevotació, el resultat fou: en el districte 1r, Benito Arabio Torre obtingué 125 vots, mentre que Josep Tomàs Salvany n'aconseguí 114; en els districtes 2n, 3r i 4t, Estanislao Figueras, José Anselmo Clavé i Francesc Pi i Margall obtingueren 565, 421 i 514 vots, respectivament; en el 5è, Santiago Soler Pla aconseguí 914 vots i José Brugulat, 208.

La candidatura oficial del comitè republicà quedava, doncs, formada per Benito Arabio Torre, Estanislao Figueras, José Anselmo Clavé, Francesc Pi i Margall i Santiago Soler i Pla.

Tan aviat com fou realitzada l'antevotació, la premsa local referí la notícia de que Josep Tomàs Salvany seria possiblement el candidat que representaria el Partit Republicà al districte de Valls, i fou així³⁴.

Aquest districte comprenia els col·legis electorals d' Alcover, Alió, els Garidells, la Masó, Vallmoll, Valls, Barberà, Vilabella, Vilallonga, Montblanc, Lilla, Vilabert i Solivella³⁵.

Davant la impossibilitat de consultar la premsa local d'aquelles jornades, no coneixem el desenvolupament dels tres dies de votació. Això no obstant, per les dades que figuren al Congrés dels Diputats, ens consta que prengueren part un total de 3.653 persones.

També hem pogut saber per la mateixa font que en aquestes eleccions, a més de Josep Tomàs Salvany, que obtingué 3.651 vots, hi concorregueren E. Santamaria i R. Roque que aconseguiren cada un d'ells un vot cadascun³⁶.

L'acte d'escrutini general fou realitzat a la Casa Consistorial de Valls el dia 16 en presència del jutge de Primera Instància Jacobo Recasens i de l'alcalde accidental José Pablo Roca. En aquest acte no es presentaren protestes ni reclamacions.

Diputat a Corts per la ciutat de Valls: intervencions parlamentàries

Després de l'obertura de les Corts el dia 1 de juny, la Comissió d'Actes del Congrés examinà l'elecció del districte de Valls. En no presentar-se protestes ni reclamacions de cap mena, fou aprovada l'acta de diputat a Josep Tomàs Salvany³⁷.

Josep Tomàs Salvany va ser doncs membre del Congrés de Diputats. Però, quina hi fou la seva actuació? Després d'analitzar els diaris de sessions del Congrés corresponents a aquesta legislatura, trobem que Tomàs Salvany no tingué la mateixa participació activa que en la legislatura anterior de 1869. Únicament ho féu per presentar una proposició de llei, per la qual sol·licitava que es concedís una pensió de 4.000 pessetes a la vídua i fills del brigadier Cabrynetty, mort a Alpens el dia 9 de juliol d'aquell any a mans d'una partida carlista capitanejada per Savalls.

Aquesta proposició fou presentada l'1 d'agost de 1873 i la hi donaren suport juntament amb Tomàs Salvany, els diputats catalans Narcís Monturiol, Joan Martí Tarrats, Francisco de Paula Canalejas i Eusebio Pascual Casas.

En la seva intervenció, Josep Tomàs Salvany destacà els dots militars del brigadier Cabrinetty, i n'assenyalà el reconeixement als serveis importants que havia prestat a la causa de les llibertats en resistir dignament al capdavant de les seves tropes des que començà la guerra carlista a les províncies catalanes³⁸.

El Congrés aprovà aquesta proposició en la sessió del dia 25 d'agost de l'any en curs.

Josep Tomàs Salvany a la restauració: membre actiu del Partit Demòcrata

Un cop restaurada la monarquia pel cop del general Martínez Campos a Sagunto, es distingí fàcilment en el republicanisme espanyol tres faccions. En la primera, figuraven aquells republicans que, adscrits a Ruiz Zorrilla, mantenien les esperances de derrocar el nou

Règim amb hipotètics cops de força protagonitzats per militars; la segona, la conformava el grup majoritari que es decantava per l'abstenció i el retraïment. Aquest criteri era compartit pels líders federals, Salmerón, Figueras i Pi. Finalment, el tercer grup estava integrat per aquells que, dins les limitades possibilitats de participació que tenien, intentaven aprofitar el mecanisme electoral per accedir, per mitjà de les diferents institucions, a construir una alternativa democràtica. Nosaltres ens centrarem en aquest darrer.

Els primers nuclis republicans que operaren dins la legalitat foren els que donaven suport a Emilio Castelar en la seva iniciativa de presentar-se a les eleccions a Corts el 1876 sota la denominació del Partit Demòcrata.

A Catalunya acompanyaven Castelar, Santiago Soler i Pla, ex-ministre de Salmerón durant la República; José Rubau Donadeu, secretari i col·laborador de Figueras, i d'altres demòcrates, com José Güell Mercader, Francisco P. Roque, Eusebio Pascual Casas, Eusebio Corominas i el mateix Josep Tomàs Salvany.

Oberta la campanya electoral, amb la promulgació del Reial Decret de 31 de desembre de 1875, Castelar emeté des de París un manifest en el qual exposava el seu programa en què pretenia recollir els principis de la Constitució de 1869. Tot just el seu text fou conegut a Barcelona, un ampli sector d'elements republicans s'adheriren a ell, ja que consideraren que era millor una certa claudicació que mantenir-se marginats i en silenci³⁹.

Amb tot, la campanya electoral que es desenvolupà a la ciutat, revestí molt poca animació, perquè les autoritats no permeteren les grans reunions que en d'altres ocasions havien propiciat la divulgació dels programes de les diverses forces que intervenien en els comicis⁴⁰. El partit demòcrata presentà una candidatura en la qual figurava Josep Tomàs Salvany, juntament amb Emilio Castelar Ripoll, Buenaventura Abarzuza Ferrer i Santiago Soler i Pla.

La ciutat de Barcelona estava dividida en cinc districtes uninominals; de manera que a Tomàs Salvany l'adcriviren al tercer, i es dedicà majoritàriament a l'activitat fabril. La raó era clara: la seva professió industrial el podia vincular més als electors que el seu oponent, l'advocat liberal Francisco de P. Rius i Taulet⁴¹.

Les jornades electorals fixades pels dies 20, 21, 22 i 23 de gener, es desenvoluparen en un ambient tranquil i ordenat, sense que s'assenyalessin reclamacions sobre el seu funcionament. El que va contrastar la premsa en general fou la poca concurrència que assistí a la ciutat als col·legis electorals. Situació estranya, des del moment que les eleccions representaven la tornada al sistema democràtic de convivència que molts ciutadans desitjaven. Dels 59.746 electors que tenien dret a vot, ho feren 13.386. Aquesta participació del 22,20% no va tenir diferències substancials als districtes de la capital. Fou precisament el tercer, on concorria Tomàs Salvany, el que registrà el menor índex de participació amb un 18,53%.

Tomàs Salvany en els tres dies que durà la votació aconseguí un total de 744 vots, enfront dels 1.011 aconseguits pel seu adversari Rius i Taulet, al qual únicament superà l'últim dia de votació⁴².

Eleccions de 1879

Tres anys més tard, concretament el 20 d'abril de 1879, tingueren lloc les segones eleccions legislatives de Restauració. El seu nou marc legal fou la llei de 28 de desembre

de 1878, que introduïa modificacions importants en la mecànica electoral, des dels anteriors comicis de 1876.

La novetat fonamental del nou text electoral era el retorn al sufragi censitari. Aquesta mesura suposà evidentment una reducció molt àmplia de l'electorat en tot el país. A Barcelona el nombre d'electors fou de 10.348 enfront dels 59.746 de convocària anterior. Així mateix, la ciutat passava a formar un únic districte dividit en 14 seccions⁴³.

Atès el panorama electoral democràtic, la facció de Castelar, a la qual pertanyia Tomàs Salvany, fou la primera que prengué la iniciativa de propugnar una coalició amb aquelles formacions polítiques hereves dels principis de la Constitució de 1869. Però el reagrupament de forces democràtiques no resultaria tan senzill com en un principi s'havia esperat. Aviat es veié que l'opinió dels partits procedents de la Revolució distava molt de ser unànime sobre l'estratègia que convenia emprar contra l'actual govern.

Així doncs, fins al 3 d'abril, és a dir, disset dies abans de la data electoral, no s'aconseguí establir un pacte entre els partits Constitucional, Progressista-Democràtic i Demòcrata que lideraven Sagasta, Martos i Castelar, respectivament.

Les tres agrupacions es proposaven establir la més sincera reciprocitat en la seva conducta electoral, mitjançant un suport mutu i constant als candidats respectius. En conseqüència, en els llocs on combatessin dos candidats de diferents partits d'entre els coaligats, l'examen imparcial de les circumstàncies del districte i dels mitjans i forces de cada un dels adversaris determinaria quin dels dos hauria de prevaler com a candidat únic; i tots els altres donarien suport sense reserves al guanyador. En canvi, en aquells districtes en que les possibilitats de triomf dels candidats en lliça no estiguessin clares, els votants de qualsevol de cada un dels tres partits quedarien lliures per votar el seu candidat i aquest podria utilitzar el sistema de vots acumulats⁴⁴.

Aquesta era la situació en el conjunt espanyol; ara bé, a Catalunya, el Partit Progressista-Democràtic no tenia un pes específic; per tant, i d'acord amb els compromisos contrets amb els partits coaligats, no presentà a la capital cap candidat de la seva pròpia organització.

Un altre cas fou el del Partit Constitucional, que sí que tenia un contingent suficient i l'organització adequada per arribar sense dificultat a l'acord d'una candidatura pròpia.

Menor unanimitat oferí a Barcelona la candidatura presentada pel Partit Demòcrata. Hi hagué acord en els dos primers noms de la llista, que eren Emilio Castelar i Buenaventura Abarzuza⁴⁵. Però respecte al tercer, mentre el comitè democràtic del partit, l'òrgan d'expressió del qual era *La Publicidad* defensava la candidatura de Josep Tomàs Salvany, el diari *La Gaceta de Cataluña*, òrgan del comitè democràtic governamental de Barcelona, es decantava per Santiago Soler i Pla⁴⁶.

En realitat, la diferència entre ambdues faccions fou finalment resolta pel Soler i Pla mateix en retirar la seva pròpia designació i quedar com a conseqüència una única candidatura representada per Emilio Castelar, Buenaventura Abarzuza i Josep Tomàs Salvany.

El nombre d'electors que acudiren als col·legis electorals aquesta vegada fou lleugerament superior al dels comicis precedents. Hi van prendre part un total de 2.944 persones que equivalia al 28,60%. Això no obstant, Josep Tomàs Salvany aconseguí un

nombre menor de vots, 659 concretament, que el relegaren a la penúltima posició de la llista de candidats.

Eleccions de 1881

El 8 de febrer de 1881, per primera vegada després de sis anys de govern conservador, els liberals ocuparen el poder. Entre aquesta data i el 21 d'agost, en què se celebrarien les eleccions, els liberals portaren a terme una sèrie de mesures que tendiren a liberalitzar alguns aspectes de la vida política i cultural del país: la modificació de la llibertat de reunió i associació, i la derogació de la circular dictada per Orovio el 1875, que obligava els catedràtics a respectar en les seves explicacions la religió i la monarquia.

El comitè del Partit Demòcrata a Barcelona presentà una candidatura formada per Manuel Angelon Broquetas i Josep Tomàs Salvany, que fou rebuda amb un cert desgrat per alguns sectors del partit⁴⁸. D'aquí que no dubtessin a reunir-se i acordar-ne una altra composta per Emilio Castelar i Miguel Morayta Sagrario⁴⁹.

La presència d'una doble candidatura en el si del Partit Possibilista a significar una greu pertorbació. Per això i per tal de suavitzar tensions, Emilio Castelar remeté un telegrama a les dues faccions en el qual els demanava que es posessin d'acord en dos noms. Proposava fins i tot que es prescindís del seu per evitar duplicar la representació⁵⁰.

Però la bona voluntat de Castelar no fou suficient. Tant *La Publicidad* com *La Gaceta de Cataluña*, diaris que representaven una i altra tendència, continuaren sostenint les seves pròpies candidatures. Només a l'últim moment s'arribà a un arranjament formal, en retirar Morayta la seva i aconsellar a tots els seus simpatitzants i amics que votessin Josep Tomàs Salvany⁵¹.

Aquesta mateixa actitud seria adoptada per Manuel Angelon davant la necessitat peremptòria de donar suport a Castelar, que havia quedat una mica tocat en haver estat derrotat uns dies abans a les eleccions d'interventors pel districte d'Osca. D'aquesta manera la candidatura possibilista de Barcelona quedà finalment composta per Emilio Castelar i Josep Tomàs Salvany.

Això no obstant, a la vista dels resultats electorals advertim que molts votants possiblement «possibilistes» donaren el seu vot a Miguel Morayta i no a Tomàs Salvany, el que indueix a pensar que l'arranjament pactat no passà de ser un acord purament formal⁵².

El pas de Tomàs al Partit Liberal el 1893.

La imperiosa necessitat de posar fi a l'estat de fraccionament i de dissolució que existia en el si del republicanisme portà les diferents faccions a formar una coalició el 1891 que a Barcelona compregué també possibilistes de Castelar⁵³.

Aquest ressorgiment republicà culminà el 1893, amb la creació de la Unió Republicana, formada per federals, centralistes i progressistes. Els possibilistes de Castelar en quedaren fora i com a conseqüència actuaren independentment.

En aquesta conjuntura es produí la desaparició del Partit Possibilista, ja que les seves perspectives no eren bones, en quedar exclòs de la Unió Republicana i davant les més que evidents mostres de fraccionament i divisió en el si mateix del partit. Tant és així, que en

les eleccions celebrades aquell mateix any 1893, es pogué constatar la presència de diverses opcions possibilistes que competien entre si a la ciutat de Barcelona⁵⁴.

La conseqüència fou que molts dels seus afiliats es passaren a prosèlits del partit de Sagasta. D'altres, en canvi, intentaren portar el partit camí del republicanisme més sincer, buscant una aproximació a la Unió Republicana. Ambdues tendències toparen a l'Assemblea celebrada els dies 25 i 26 de març de 1894, en la qual Castelar sol·licità als seus afiliats la incorporació al Partit Liberal. Aquest plantejament fou admès per Abarzuza, el qual el novembre d'aquell mateix any formaria part del govern de Sagasta, i també pel nostre Josep Tomàs Salvany. Però no ho acceptaren una sèrie de personalitats i centres locals del partit, que refermaren el seu republicanisme, considerant-se hereus del «republicanisme històric».

Senador per la província de Tarragona

En contraposició amb la poca fortuna que hem vist que tingué Josep Tomàs Salvany com a candidat a Corts pel Partit Demòcrata, cal ressaltar la seva triple elecció com a senador per la província de Tarragona a les legislatures de 1893-94, 1896-98 i 1905-07⁵⁵.

Sobre això, cal assenyalar que la primera vegada, el 1893-94, resultà elegit senador quan encara era membre del Partit Demòcrata, mentre que en les dues ocasions següents, ho faria com a representant del Partit Liberal de Práxedes Mateo Sagasta.

El 1893, les eleccions se celebraren el dia 19 de març. En aquesta data, a les deu del matí es reuniren els compromissaris amb els diputats provincials a la sala principal de la Diputació de Tarragona per elegir els tres senadors que d'acord amb la llei electoral vigent, corresponien a aquesta província. El nombre total d'electors entre compromissaris i diputats era de 216, dels quals 210 prengueren part en la votació.

Josep Tomàs Salvany hi obtingué 172 vots; Arturo Marcoartú, 132; Juan Bautista Grau Vallespinos, 86; Antonio Satorras Vilanova, 72; Salvador Viada Vilaseca, 43; José Castellet Sampsó, 2; el Baró de les Quatre Barres, 1, i Juan Manuel Martínez, 1.

Els dos primers candidats, Tomàs Salvany i Marcoartú Morales, en haver obtingut més de la meitat dels vots emesos, foren proclamats pel president de l'entitat senadors electes per la província de Tarragona.

La resta de candidats, en no aconseguir la majoria necessària, es van haver de sotmetre a una segona votació d'acord amb el que disposava l'article 53 de la llei de 8 de febrer de 1877; en aquesta resultà elegit José Bosch i Carbonell⁵⁶.

A les eleccions següents, les corresponents a la legislatura de 1896-1898, Josep Tomàs Salvany obtingué 136 vots, que el situaren en la tercera posició, darrera de marquès de Vistabella i Carlos Martín Murga, que n'obtingueren 176 i 170 respectivament. Com a conseqüència, els candidats Tomàs, Vistabellà i Martín Murga, com que havien obtingut més de la meitat dels vots emesos, foren proclamats senadors per l'esmentada província⁵⁷.

Les terceres eleccions a les concorregué Tomàs Salvany se celebraren el diumenge 14 de setembre de 1905. Realitzada la primera votació, Arturo Sardà aconseguí 124 vots; Tomàs Salvany, 111; Ernesto Castellar, 108; Juan Ferrer Vidal, 104; Ramon de Morenes, 98; Francisco de Cortejarana, 78; Salvador Canals, 2, i Benito Francia, 1.

Foren proclamats senadors electes Sardà i Salvany i s'hagué de procedir a una segona votació per disputar-se la tercera acta en lliça entre els senyors Castellar i Ferrer i Vidal. Aquest últim fou qui aconseguí ser elegit senador⁵⁸.

La Crònica de Valls, en la seva edició, de 30 de setembre, expressava en relació amb aquests resultats que el triomf de Tomàs Salvany es devia a les simpaties personals de què gaudia a la província i assenyalava que molts compromissaris l'havien votat perquè era ell, sense atènyer-se per a res a la seva afiliació política⁵⁹.

Encara ens queda per referir un petit incident en aquestes últimes eleccions a senadors per Tarragona, les de 1905. Els senyors Àlvarez Guijarro i Sanchez Albornoz, membres de la Comissió Permanent d'Actes, presentaren davant el Congrés un vot particular acusant-les d'irregulars. De les dues al·legacions que es presentaren, una la fonamentaven en la transparència de les paperetes, amb la qual, en la seva opinió, desapareixia el secret de la votació, un dels requisits essencials que prescrivia la llei. L'altra, la basaven en que Tomàs Salvany, amb els seus 111 vots no havia obtingut la majoria de vots dels compromissaris que eren 221. Aquest vot particular no arribà a prosperar perquè fou desestimat en votació ordinària per la Cambra en la sessió del 4 de novembre d'aquell any.

Fins aquí, la seva participació en els processos electorals. Però, quina fou la seva participació en les discussions del Senat? Hem de reconèixer que fou mínima. La seva única intervenció en les tres legislatures durant les quals tingué el càrrec de senador per la província de Tarragona es produí en la sessió del 4 d'abril de 1893. Hi sol·licità que se l'autoritzés per substituir els valors públics de deute exterior al 4%, amb què havia acreditat la renda per exercir el càrrec, per altres de deute interior. La petició li fou concedida en la sessió del 6 d'abril de 1893⁶⁰.

Josep Tomàs Salvany i el Fomento de la Producción Nacional

Una de les activitats més interessants de Josep Tomàs Salvany com a home públic fou la seva relació amb el Fomento de la Producción Nacional, tal com concretament se'ns fa palesa en les dues cartes que des d'aquesta institució li foren cursades en data 29 d'abril de 1869 i 24 de març de 1870, en la seva qualitat de diputat a Corts per la circumscripció de Barcelona.

És obligat, per comprendre l'abast d'aquesta relació i d'aquestes dues cartes, fer una breu referència a la situació política aranzelària espanyola dels últims anys del regnat d'Isabel II.

Des de 1859 s'havia desenvolupat a Madrid una associació per a la reforma d'aranzels. Aquesta societat adquirí certa importància arran d'un cicle de conferències que s'organitzà el 1862-63 en el qual participaren, entre d'altres polítics que havien de lluir com a figures de primera magnitud el 1868, Echegaray, Castellar, Moret i Figuerola.

Les seves insistents campanyes en pro d'aquest objectiu es materialitzaren en la llei del 21 de juliol de 1865, que autoritzava el Govern a suprimir el dret diferencial per als articles procedents d'Europa i a disminuir els drets aranzelaris en determinades mercaderies.

En aquestes circumstàncies es comprèn que, amb el triomf dels elements liberals de la Revolució de setembre, el govern provisional tingués en compte la proposta que formulà el ministre d'Hisenda, Laureano Figuerola, perquè s'acceptés un aranzel de tipus

lliurecanvista. La seva idea general era que una rebaixa dels drets duaners espanyols produiria un descens en els preus dels productes de primera necessitat, mesura que també beneficiaria la indústria, ja que la seva obertura a l'exterior rebaixaria les despeses de producció, en abaratir els drets sobre primeres matèries i maquinària importada. També perquè la competència exterior actuaria com un veritable estímul sobre la indústria nacional i n'evitaria així l'estancament.

L'ambient de Madrid, tant de la borsa com del comerç, representat pel «Círculo Mercantil», resultà francament favorable a aquests projectes, que únicament trobaren una forta oposició a Catalunya.

Allí, Bosch i Labrús, com a paladís del proteccionisme, havia fundat el 8 de març d'aquell mateix any 1869, el Fomento de la Producción Nacional, precisament per oposar-se als plans de Figuerola.

Amb aquest motiu i d'acord amb les aspiracions que s'havien posat de relleu en la manifestació proteccionista celebrada el dia 21 de març a Barcelona, es dirigí a Tomàs Salvany la primera de les cartes esmentades, en la qual se li notificava la protesta que el FPN aixecava a les Corts contra el projecte de reforma aranzelària basada en el fet que abans de presentar-la no s'havia informat abastament als productors.

El relatiu endarreriment del país exigia, en opinió dels dirigents d'aquella corporació, que tots els productors estiguessin emparats per una protecció aranzelària prudent, ja que en contrari la indústria nacional hauria de sucumbir forçosament davant la competència estrangera. D'aquí partia doncs, la seva decisió de recórrer al patriotisme dels diputats catalans perquè s'oposessin al projecte esmentat⁶¹.

Amb idèntiques pretensions es tornà a dirigir el FPN a Tomàs Salvany, en data 24 de març de 1870, per aconsellar-li que s'oposés de manera explícita al Congrés al tractat internacional de comerç i navegació que en aquells moments s'estava gestionant amb Bèlgica.

El FPN considerava necessari, i així ho feia saber al seu destinatari, que abans de la ratificació d'aquest tractat s'obrís una campanya d'informació. En la seva opinió les circumstàncies desfavorables del nostre país exigien una política proteccionista que tendís a facilitar l'exportació dels escassos productes que en aquell moment es produïen⁶².

No sabem quina fou la resposta de Tomàs Salvany, si és que n'hi va haver cap, encara que ens consta que en el Congrés votà afirmativament en acceptar el Govern una esmena presentada per Víctor Balaguer, Pascual Madoz, Pablo Alsina, Estanislao Figueras i Francesc Pi i Margall. En aquesta esmena es consignava la facultat de que qualsevol de les dues parts podés denunciar o demanar la revisió del tractat abans d'expirar-ne el termini; en aquest cas cessarien els seus efectes un any després d'haver-se presentat la denúncia o petició de la revisió⁶³.

La Participació de Tomàs en el Congrés Mercantil de 1892

L'any 1892 es commemorà per primera vegada al nostre país el IV Centenari del descobriment d'Amèrica. Amb aquest motiu es realitzaren en diferents ciutats espanyoles una sèrie d'actes, exposicions i congressos que tendiren a estrènyer els vincles d'amistat i fraternitat entre els diferents pobles hispans d'ambdós costats de l'oceà⁶⁴.

Com a conseqüència, el Fomento del Trabajo Nacional designà Josep Tomàs Salvany, Avelino Brunet Alsina i Juan de Dios Blas representants seus en el Congrés Mercantil que per commemorar el centenari havia de celebrar-se a Madrid entre els dies 7 i 12 d'aquell mes de novembre⁶⁵.

Aquest Congrés inaugurarà les seves sessions al paranimf de la Universitat Central amb la presència del llavors president del govern, Antonio Cánovas del Castillo, que pronunciarà el discurs inaugural davant un elevat nombre de congressistes, representants tots ells de les diferents branques del comerç.

L'objectiu fonamental que es perseguia amb aquest congrés era buscar els mitjans necessaris per estrènyer les relacions comercials entre Espanya i Amèrica. Concretament, es tractava de trobar fórmules de consens entre proteccionistes i lliurecanvistes respecte a la reforma d'aranzels i a la protecció de la indústria nacional.

En aquest sentit, Josep Tomàs Salvany presentà el dia 8 una ponència en la qual es fixaven les bases per establir una relació més estreta entre aquells països i els mitjans que podien utilitzar-se per assegurar i facilitar l'intercanvi comercial.

Per aconseguir-ho, Tomàs Salvany proposava al Govern en primer lloc que es nomenés una comissió de cinc individus formada per un enginyer industrial com a president, un comerciant designat pel Círculo de la Unión Mercantil, un industrial designat pel Fomento del Trabajo Nacional de Barcelona, un agricultor designat per l'Instituto de San Isidro i un periodista com a secretari.

Aquesta comissió hauria de visitar les Repúbliques americanes, especialment aquelles que havien enviat representants al Congrés, amb l'objecte de retornar-los, en nom d'Espanya, la visita dels seus representats i agrair-los l'atenció amb què havien correspost.

Seria també tasca de la comissió gestionar la celebració de tractats de comerç que estrenyessin els vincles d'amistat entre els pobles germans i promovessin la prosperitat.

Així mateix, s'especificava en un altre dels punts de la ponència que en arribar l'esmentada comissió a cada un dels països que havia de visitar, s'hi posaria al capdavant l'ambaixador d'Espanya, o si no n'hi hagués, el cònsol del nostre país, i s'obriria sempre així de comú acord amb la nostra representació diplomàtica en totes les gestions que haguessin de portar-se a terme.

Finalment assenyalava que les despeses i emoluments del viatge anirien a compte de l'Estat, el qual a la vegada designaria el vaixell de guerra amb el qual s'hauria de realitzar la travessia⁶⁶.

Correspondència amb el Fomento del Trabajo Nacional

Un mes després d'haver conclòs l'esmentat congrés, el 19 de desembre la Junta Directiva del FTN es dirigí a Tomàs Salvany per informar-lo que la dita entitat l'havia escollit perquè formés part de la comissió que estava encarregada de portar a terme els acords aconseguits en el Congrés Mercantil recentment conclòs. Tanmateix, podem afegir per referències del mateix Tomàs Salvany que el projecte no es va dur a terme i caigué molt aviat en l'oblit⁶⁷.

A començaments de 1893, i com a soci corresponsal que Tomàs Salvany era de l'esmentada entitat, se li sol·licità que intercedís davant el seu bon amic Emilio Castelar

per tal que aquest intentés per tots els mitjans possibles endarrerir el relleu del llavors ambaixador espanyol als Estats Units, Dupuy de Lome, fins després de la inauguració de l'Exposició Universal de Xicago, efemèride amb la aquell país pretenia celebrar per la seva part el IV Centenari del Descobrimet.

Aquesta petició responia a l'alta consideració que aquest ambaixador espanyol mereixia al FTN, ja que a la seva vasta il·lustració i clara intel·ligència unia profundes conviccions proteccionistes, tan necessàries en aquells moments en què era imminent l'accés dels demòcrates al govern i quan havia de ratificar-se el tractat de comerç entre Espanya i els Estats Units⁶⁸.

L'obra escrita de Josep Tomàs Salvany

Josep Tomàs Salvany forma part d'aquest grup reduït de personalitats de la classe política que al llarg de la seva activitat ens han deixat alguna obra escrita. Concretament n'escriví dues: *España a fines del siglo XIX* la segona edició de la qual, que és la que nosaltres manegem, aparegué el 1891, i *El Cambio Internacional. Sus causas y sus efectos* publicada deu anys més tard, el 1901. Ambdues tingueren una notable repercussió en els mitjans econòmics del país i en féu ressò amb judicis francament positius la premsa nacional.

La intenció que portà Tomàs Salvany a escriure la primera, és a dir, *España a fines del siglo XIX*, no fou altra que la d'intentar trobar solucions als greus problemes que el nostre país tenia plantejats en aquells anys de finals de segle. Això ens indueix a pensar que Tomàs Salvany pot ser classificat com un clar exponent de les doctrines regeneracionistes que començaren a sorgir per aquelles dates.

Amb tot, convé assenyalar que Tomàs Salvany no participà del corrent pessimista que predominà en alguns d'aquests autors regeneracionistes, sinó que, ben al contrari, es mostrà obert i confiat. Estimava que no hi ha mal sense remei i menys quan es tractava d'un poble que en pocs anys havia aconseguit realitzar de manera tan assenyada una evolució política cap als principis democràtics.

Tot amb tot, l'obra s'iniciava amb una reflexió menys optimista. Admetia que aquesta transformació operada al nostre país des de 1868 en el terreny polític, no s'havia produït en el terreny econòmic.

«No tenemos canales ni puertos; los caminos son pocos todavía; carecemos de industria y de comercio; el cultivo es pobre y rutinario: en una palabra, no hay riqueza en España, ni apenas crédito. Nuestro sistema tributario es muy defectuoso ...»⁶⁹.

Per eradicar aquestes deficiències expressava la necessitat que els governs fossin estables i duradors, i que a poder ser, es produís una treva entre els diferents partits en relació amb les qüestions econòmiques. Feia notar que mai no havien de confondre's les qüestions polítiques amb les econòmiques, perquè mentre que les primeres són passatgères i mudables, les segones, les econòmiques, són permanents.

ORGANITZACIÓ ADMINISTRATIVA

A favor de la consecució d'aquest objectiu analitzava la partida de despeses dels pressupostos, que és on constatava el malbaratament i els defectes d'una administració mal organitzada.

«Tenemos un ejército de empleados con sueldos mezquinos que no alcanzan a cubrir las necesidades de la vida moderna además de tener la constante amenaza de cesantía, que depende muchas veces del cacique o de la necesidad que tiene el ministro de complacer a un amigo o de pagar un servicio electoral»⁷⁰.

Amb aquests elements mal retribuïts i amb perpètua angoixa, opinava que no es podia crear una bona administració. Per això, hi havia d'haver pocs empleats, ben retribuïts, intel·ligents i honrats, que no deguessin la seva posició al favor, sinó als seus propis mèrits. En aquest sentit, no dubtava a suposar que el sufragi universal introduiria canvis notables en la vida política i que acabaria amb els antics i reprovats sistemes electorals que estaven en vigor.

En parlar de despeses i de serveis, posava atenció en el capítol de la guerra, la xifra de pressupost de la qual havia anat augmentant d'una manera atterradora.

«Se gasta muy mal la suma presupuestada principalmente en los altos centros de la milicia, muchos de los cuales son inútiles»⁷¹.

Per això considerava necessari disminuir en temps de pau els homes de files, que, a més d'ocasionar despeses innecessàries, eren braços que es robaven a la producció. Així doncs, es decantava per un sistema militar obligatori en temps de guerra, perquè tots fossin soldats, i per un sistema mixt en temps de pau. L'estat de la hisenda espanyola opinava Tomàs Salvany, no permetia de sostenir un exèrcit nombrós en actiu.

Menys consideracions feia Tomàs Salvany respecte a les despeses destinades a culte, clergat i administració de justícia, als quals es referia d'una manera més perquè no els considerava superficials, «de la seva competència». Amb tot assenyalava que l'administració de justícia era cara i tardana en les seves sentències i que s'havia de lliurar una batalla contra el monopoli, contra tota classe d'abusos i contra tot el que suposés apartar-se dels interessos del poble.

SISTEMA EDUCATIU

Molta més atenció prestava al camp de l'ensenyament. Tomàs pensava que calia buscar la manera d'evitar la ingerència dels estudiants en la política, ja que suposava que aquesta activitat els prenia temps a l'estudi i podia conduir-los, quan els seus estudis acabessin i no estiguessin preparats professionalment, a desenvolupar el funest vici espanyol de la «empleomanía».

Era també de l'opinió que per començar a fer alguna cosa per «la regeneració social d'Espanya» s'havia de començar per dotar bé el mestre de primeres lletres, que és qui comença a despertar en els nens l'afecció a l'estudi. El mateix procediment s'havia de seguir amb el professorat superior per tal d'evitar que aquest descuidés les seves càtedres en favor d'altres ocupacions.

Als joves, els exhortava que dirigissin les seves aspiracions pel camí del treball, que aprenguessin allò necessari per perfeccionar l'agricultura i la indústria i que fugissin de la credencial, de la fortuna fàcil en països llunyans i dels escons del Congrés, i afegia, amb una interessant reflexió personal pròpia d'una mentalitat d'esforç i treball: «l'ofici de diputat només és per a homes que tinguin ja la seva fortuna».

CLASSE POLÍTICA

En analitzar el personal polític, opinava que era imprescindible que els governadors civils gaudissin d'un cert prestigi, que se'ls retribuís bé i tinguessin garanties d'estabilitat i d'independència; que així farien complir les lleis per igual. De la mateixa manera proposava exigir-los grans coneixements d'administració, caràcter i energia per dirigir els assumptes, corregir els abusos i afrontar les pressions pròpies del caciquisme.

Quant al Ministeri d'Ultramar, expressava la idea que les colònies costaven una quantitat important de diner a l'Estat. D'aquí que no dubtés a afirmar que sense aquelles Espanya seria una nació molt més rica i pròspera.

«Hay la aspiración constante de que las provincias de Ultramar sean hermanas de las provincias peninsulares, compartiendo con ellas el sostenimiento de las cargas del Estado; pero lejos de ser así, el Tesoro español tiene que hacer desembolsos considerables; díganlo sino los ríos de oro y sangre que nos ha costado la insurrección cubana»⁷².

Per això suposava que l'autonomia, en determinades condicions, podria ser una solució, encara que no descartava que l'orgull nacional podia rebel·lar-se contra aquesta mesura, en veure-hi el primer pas de la emancipació d'aquelles possessions.

«Yo la he combatido siempre y no me atreveré ahora a defenderla pero sí que es preciso buscar un remedio antes de que pueda surgir una nueva guerra separatista»⁷³.

ECONOMIA I FINANCES

En tractar el tema de la Hisenda, reiterava la seva creença que a Espanya, en comparació amb altres països, hi havia pocs homes preparats en aquesta matèria. Malgrat això, reconeixia que l'ex-ministre Camacho n'era un i aconsellava als poders públics que, en lloc de recórrer a l'emprèstit, del qual es manifestava totalment contrari, atenguessin els seus projectes respecte a la venda de muntanyes de l'Estat, deveses i quant fos realitzable en el menor termini possible.

Era, malgrat tot, conscient que des del moment que d'aquestes fonts vivien els cacics i no poques famílies que els eren properes, un elevat nombre de pobles de la geografia hispana s'oposarien a la venda de les muntanyes i les deveses bovenques. Tot això el portava a concloure que entre els majors beneficis que es podrien extreure de la venda d'aquells béns hi hauria el de poder restar recursos al caciquisme.

En un altre ordre de coses, pensava que la divisió de la propietat i la seva distribució entre la classe treballadora hauria de contribuir al desenvolupament de la riquesa pública en evitar el pauperisme, origen de les idees i dels procediments comunistes.

En el capítol de les finances es mostrava decididament partidari del banc únic i de l'augment de la circulació fiduciària, malgrat els informes negatius expressats per la majoria de les cambres de comerç. En defensa d'aquest criteri, explicava que en les esmentades cambres figuraven un nombre notable d'homes que en altres moments foren accionistes o consellers d'aquells bancs la circulació de bitllets dels quals cessà el nacional, el Banc d'Espanya. Això el feia presumir que les seves simpaties envers una entitat que els ocasionà forts perjudicis no podien ser grans.

En l'apartat de contribucions i impostos creia que havia de procurar que aquests resultessin equitatius i tan poc dolosos com fos possible per als contribuents; d'aquesta manera es desarelaria en els ciutadans la idea del frau.

POLÍTICA EXTERIOR

En el camp de les relacions internacionals considerava necessari encaminar les aspiracions espanyoles cap a l'altre costat de l'Estret. Per defensar aquest punt de vista partia que si es portaven a terme algunes obres d'estructura cap a Àfrica, per damunt del mar, amb un pont, o per sota amb un túnel -obres que en la seva opinió eren més fàcils del que podien semblar a simple vista- en els anys venidors, Espanya podria convertir-se en un gran centre d'activitat mercantil capaç de competir amb els països més avançats⁷⁴.

A més, aquesta estructura facilitaria la recerca de nous mercats que donarien sortida als nostres productes i suplirien la poca receptivitat amb què els mercats habituals -cas concret de França- acostumaven a rebre'ls.

QÜESTIÓ SOCIAL

La preocupació pel problema social representava un altre aspecte bàsic del pensament de Tomàs Salvany. Tal vegada era l'aspecte al qual concedia més transcendència, perquè pensava que era el problema que més preocupava la humanitat ja que, en haver augmentat la indústria i haver crescut el nombre d'obriers en general, s'anava engrossint i complicant per moments. En aquest punt enaltia l'obrer català, que apreciava molt més que l'obrer anglès, ja que el català «llegeix diaris, llibres, li agrada la música, funda casinos, ateneus i societats».

«No soy socialista porque creo que el socialismo es contrario a la libertad»⁷⁵.

Així mateix, considerava que l'obrer havia de ser moderat i retribuït suficientment perquè pogués satisfer les seves modestes necessitats, perquè li fos possible criar i educar els seus fills i estalviar per a la seva vellesa. Malgrat tot, no pretenia resoldre aquest problema ja que el considerava un dels més ardues i difícils del segle actual.

Suposava que, associades, les classes obreres podrien lluitar i defensar-se enfront de les pressions del capital. Això no obstant, advertia que aquestes associacions no serien una panacea que guarís tots els seus mals. Desaprovava els mitjans violents i les intransigències. Amb aquests mitjans, pensava, no es resoldria mai res. Finalment transmetia el missatge a l'obrer que no confiés d'aconseguir la felicitat completa, perquè, en la seva opinió, no existeix en aquest món.

Es mostrava totalment convençut que l'allunyament dels obrers de la política hauria de portar-los conseqüències fatals.

«Esa aspiración constante al socialismo, ese retraimiento absoluto de los negocios públicos, tiene que originar serios quebrantos al obrero. Los hombres que les dirigen no ven que el obrero es el más favorecido por los derechos democráticos»⁷⁶.

D'aquí que insistís que els obrers practiquessin una política sensata, que utilitzessin els sufragi universal i que anessin al terreny de la discussió, que és on trobarien la justícia de la qual eren mereixedors.

Passant a la segona obra escrita de Josep Tomàs Salvany *El Cambio Internacional. Sus causas y sus efectos* direm que té unes dimensions molt més reduïdes que l'anterior; únicament consta de 69 pàgines⁷⁷.

En la nostra opinió, el seu contigut podria ser molt bé una rèplica a un comentari aparegut en el diari madrileny *El Correo* en la seva edició del 6 de gener de 1901, en el

qual s'enjudiciava la difícil situació per on passava el país en els inicis d'aquest segle. Heus aquí la seva formulació:

«Lo que parece mentira, y desde luego causa un lamentable atraso al país, es que la cuestión del cambio internacional no sea tratada a todas horas en el Parlamento y en la prensa, y hasta en reuniones públicas, con el propósito de encontrar un remedio a la servidumbre y a la ruina que padecemos».

Tomàs Salvany es referia en l'obra esmentada, igualment com ho havia fet en *España a fines del siglo XIX*, a que una de les majors dissorts de la nostra pàtria entre les moltes que l'afligien era la manca d'homes entesos en matèries econòmiques i financeres.

«Consecuencia inmediata y natural de esa ignorancia es que muchos traten de esas materias y achaquen casi todos por igual la subida de los cambios internacionales al Banco de España y a la circulación fiduciaria, el empobrecimiento del país».

Aquest criteri l'ampliava assenyalant que l'Administració espanyola havia estat fins feia molt pocs anys una de les més deplorables d'Europa, no només pels homes que havien passat pel Ministeri d'Hisenda, sinó també per les mesures que havien pres els diferents governs que s'havien format en els darrers anys del segle que acabava d'expirar.

Com a exemple pràctic de les seves paraules assenyalava, en relació amb el canvi internacional, la malaptesa que s'havia comès en admetre la Llei de l'or proposada per altres nacions. Això havia originat la invasió de monedes estrangeres amb una llei inferior en un 5% al valor de la nostra pròpia moneda.

Respecte a la circulació fiduciària, subratllava que «no és una causa sinó que és un efecte» i que les seves bases encara essent múltiples podien concretar-se en una de sola: la de pagar molt més a l'exterior que el que el nostre tresor rebia com a ingressos.

Com a mostra d'aquesta situació, Tomàs Salvany enumerava i analitzava una sèrie de causes que des del seu punt de vista eren les que en major mesura ocasionaven aquesta constant sagnia al país.

En primer lloc i per ordre d'importància situava les enormes quantitats de deute interior i exterior; els deutes colonials; les enormes sumes invertides en vaixells, armes i municions, com a conseqüència de les últimes guerres; les nombroses mines, igual que els ferrocarrils i tramvies, explotades per propietaris estrangers; el gran nombre de tones de carbó de pedra, cotó i altres matèries que s'importaven per proveir la nostra indústria; els tractats de comerç mal gestionats; les quantitats gens menyspreables de diners que determinats ordes religiosos extreien del país cap a les seves cases centrals ubicades a l'estranger, i per últim la fuga de capitals originada per alguns espanyols que situaven les seves economies en altres països.

Per afrontar aquesta precària situació econòmica i financera d'Espanya, Tomàs Salvany proposava fonamentalment tres blocs de mesures:

- a.-) Nacionalització dels ferrocarrils i organització i explotació d'altres de secundaris.
- b.-) Desenvolupament de la riquesa pública, orientada cap a l'embelliment de les ciutats, construcció de grans vies i dotació de mitjans econòmics suficients als ajuntaments per emprendre obres públiques.
- c.-) Recerca dels mitjans necessaris per exportar els nostres productes, especialment els vins.

El final d'una vida

Josep Tomàs Salvany morí a Madrid la matinada del dia 7 de desembre de 1905, víctima d'una malaltia crònica que lentament havia minvat el seu organisme.

La seva mort tingué el característic ressò que acompanya la de tota personalitat il·lustre. En el senat, en obrir-se la sessió aquell dia, el president en funcions, general López Domínguez, en parlà amb frases d'elogi i s'acordà de consignar en l'acta el sentiment de la Cambra.

Els senyors Ferrer i Vidal, com a senador per la província de Tarragona, i Santamaria Paredes, en representació del govern, s'afegiren per la seva part a les frases pronunciades pel president.

Així mateix, tant la premsa nacional com la de la seva ciutat nadiua es feren ressò de la notícia de l'òbit de Tomàs Salvany. Hem recollit concretament del diari *La Crònica de Valls* la notícia que l'Ajuntament vallenc, en la sessió del dia 7, presidida per l'alcalde, Juan Casañas Plana, donà compte de la mort de Tomàs Salvany, fill il·lustre de l'esmentada localitat, i pregà que es consignés en acta el condol de la corporació municipal i que en el seu nom es telegrafiés a la vídua i la família per testimoniar-los el condol⁷⁸.

La trista notícia transcendí també com era natural a la capital del Principat. Així, *La Vanguardia*, en la seva edició del dia 9, donava la notícia que l'enterrament del difunt es féu a les deu de matí al cementiri de San Isidro davant la presència d'un considerable nombre de persones que volgueren testimoniar l'afecte i el reconeixement que professaven a Josep Tomàs Salvany el qual fins als últims moments de la seva vida havia demostrat excepcionals aptituds, havia consagrat la seva constant tasca a consolidar el seu crèdit d'home de negocis i a conquerir l'estima dels seus conciutadans amb les seves virtuts cíviques, la seva honradesa i el seu provat amor a la pàtria⁷⁹.

Notes

1.- Les dades bibliogràfiques de Josep Tomàs Salvany, les hem extretes de la seva obra *Espanya a fines del siglo XIX*. Pàg. 231.

2.- Narcís Oller ens assenyala en les seves *Memòries literàries. Història dels meus llibres* que a la seva arribada a Barcelona, ciutat a la qual es traslladà per estudiar la carrera de dret, passava les tardes dels dies festius amb Joan Tomàs Salvany i alguns amics d'aquest al *Café de Francia*. Tots ells (Ramon Picó, Martí Falguera, Antonio Aulestia...) eren col·laboradors del setmanari *El Tío Camueso* que Joan Tomàs Salvany dirigia. En aquest setmanari i sota el pseudònim de *Plácido*, Narcís Oller col·laborà amb un article titulat «Un viaje de placer».

3.- Ramón Blanco Erenas (Sant Sebastià 1833 - Madrid 1906) era un prestigiós militar que havia intervingut de manera activa en nombroses campanyes tant a les colònies com a la península. El 1876 fou capità general de Navarra i a les ordres del general Martínez Campos prengué part en l'expedició del Baztà, per la qual cosa se li concedí el títol de marquès de Peña Plata. De 1879 a 1881 fou governador de Cuba. En aquesta data tornà a Espanya i fou nomenat novament capità general de Catalunya fins al 1883, en què fou designat cap del quarter militar del rei Alfons XII. Posteriorment, el 1898, seria l'encarregat, com a capità general de Cuba, de lliurar aquella illa a l'exèrcit americà.

4.- *El Tejedor*. Edició 10-8-1871.

5.- *Sesiones inaugurales del Ateneo Barcelonés (1884-1900)*.

6.- Pel que fa a aquest punt no compartim la idea expressada en l'obra *Los diputados pintados por sus hechos* vol. 3, on es refereix que Josep Tomàs Salvany rebé l'educació que correspon a una família benestant.

7.- Arxiu del Senat. Dades extretes del seu expedient en la legislatura 1905-1907. Apartat 9. Rendes i Béns.

8.- Baldomero Lostau i Pablo Alsina eren obrers, mentre que Pablo Pallós era propietari.

9.- Actes de la Diputació Provincial de Barcelona. Sessió 3-10-1868.

10.- *La Alianza de los Pueblos*. Edició 3-4-1869. Pàg. 1.

11.- *Diario de Barcelona*. Edició del mes d'abril de 1869. Pàg. 3.210.

12.- *La Alianza de los Pueblos*. Edició 3-4-1869. Pàg. 1.

13.- Ídem. Edició 13-4-1869. Pàg. 1.

14.- Ídem. Edició 16-4-1869. Pàg. 1.

15.- *Diario de Barcelona*. Edició del mes d'abril de 1869. Pàg. 3.747.

16.- Benito Arabio Torre fou un advocat i polític destacat del partit republicà. Formà part de la Junta Revolucionària de Barcelona. Més tard fou president de la Diputació i diputat a Corts en les Constituents en representació del primer districte de la ciutat. Morí el 1874.

17.- *Diario de Barcelona*. Edició del mes d'abril de 1869. Pàg. 3.528.

18.- *Anuario Estadístico de la Ciudad de Barcelona*. (1902). Pàg. 97.

19.- *Diario de Barcelona*. Edició del mes d'abril de 1869. Pàgs. 3.787 i 3.834.

20.- Diari de Sessions del Congrés (DSC). Legislatura 11-2-1869 a 2-1-1871. Volum 3. Pàg. 1.556.

21.- DSC. Vol. 4. Pàgs. 2.217-19.

22.- DSC. Vol. 9. Pàg. 5.480.

23.- DSC. Vol. 4. Pàg. 2.539 i Vol. 8è. Pàgs. 5.432-34.

24.- DSC. Vol. 6. Pàgs. 3.750-52.

25.- DSC. Vol. 10. Pàgs. 6.781-86.

26.- Aquest manifest, amb data 12-2-1873, anava dirigit als elements republicans de la ciutat des del Comitè Republicà Democràtic Federal.

27.- Gonzalo Seaclara Costa fou un advocat i polític que aconseguí un reconegut prestigi en els últims anys del regnat d'Isabel II. Després de la Revolució de Setembre pertanyé a l'Ajuntament i a la Diputació Provincial de Barcelona. Fou també diputat a les Corts Constituents de 1869. Així mateix fou un reconegut escriptor i col·laborà en la premsa política. Morí el 1885.

28.- La data de l'esmentat manifest era el 12-2-1873.

29.- En aquest dia s'emeté un nou manifest, que signaren conjuntament els comitès local i provincial del Partit Republicà Democràtic Federal.

30.- GONZÁLEZ SUGRAÑES, M.: *La República en Barcelona*. Pàg. 84.

31.- GONZÁLEZ SUGRAÑES, M.: *op. cit.* Pàg. 213

32.- Vegeu text íntegre en el *Diario de Barcelona*. Edició 11-5-1873 titulat «Las Circulares Electorales».

33.- *La Independencia*. Diari Republicà Federal. Edició 3-5-1873. Pàgs. 2.615-16.

34.- Ídem. Edició 7-5-1873. Pàg. 2.696 i *Diario de Barcelona*. Edició 7-5-1873. Pàg. 4.747.

35.- Arxiu del Congrés dels Diputats (ACD). Lligall 76, núm. 6.

36.- ACD. Lligall 129.

37.- DSC. Legislatura 1-6-1873 a 8-1-1874. Vol. 1. Sessió 4-6-1873.

38.- ACD. Sèrie general. Lligall 177, núm 264.

39.- ALBERTI, S.: *El Republicanisme Català i la Restauració Monàrquica (1875-1923)*. Pàg. 55.

40.- Els RR.DD. de 31-12-1874, de 29-1-1875 i de 31-12-1875 eren limitatius de la llibertat d'impremta. N'enumeraven els abusos i la sanció.

41.- Sobre aquestes qüestions, vegeu la meua tesi doctoral *Las Elecciones Legislativas en Barcelona Capital (1875-1899)*. Pàgs. 228-229.

42.- Francisco de Paula Rius i Taulet (Barcelona 1833-Olèrdola 1890), advocat i polític del Partit Constitucional. Fou alcalde de la ciutat en quatre ocasions: 1872, 1874, 1881 i 1885. De tot el seu treball cal destacar l'àmplia i llarga tasca que portà al capdavant de l'alcaldia.

43.- D'acord amb la nova Llei electoral de 28-12-1878 tenia dret de vot tot baró espanyol, major d'edat i contribuent dins o fora del mateix districte per la quota mínima per al Tresor de 25 pessetes anuals per contribució territorial o de 50 per subsidi industrial. Per adquirir el dret electoral calia pagar amb un any d'anticipació la contribució territorial i amb dos el subsidi industrial.

44.- Aquesta llei electoral de 28-12-1878 introduí la següent innovació del sistema de vots acumulats. D'acord amb l'article 115, podien ser proclamats diputats aquells candidats que, sense haver estat elegits per cap districte electoral, haguessin aconseguit en diversos districtes un total de 10.000 sufragis com a mínim.

45.- Buenaventura Abarzuza Ferrer (L'Havana 1841- ?) procedia d'una rica família naviliera que li possibilità de completar una selecta educació a Anglaterra. Col·laborà amb el diari *La Democracia* que dirigia Castelar. Fou autor d'un drama de costums en vers, *Una historia de amor*. També fou diputat a Corts per les ciutats d'Alcoi i Reus el 1869 i el 1873 i ambaixador a París. El 1883 fou elegit senador per la província d'Osca.

46.- Santiago Soler i Pla (Barcelona 1839-Barcelona 1888), advocat i redactor del diari *El Constitucional*. Fou membre de la Junta Revolucionària de Barcelona. Diputat a Corts per l'esmentada ciutat el 1872 i el 1873. Aquest mateix any fou designat secretari del Congrés i ministre d'Estat al govern presidit per Castelar.

47.- *La Publicidad*. Edició 13-4-1879. Pàg. 2.

48.- Manuel Angelon i Broquetas (Lleida 1831-Barcelona 1889), prestigiós escriptor, advocat i periodista. Fou director del diari satíric *La Flaca*. El 1856 estrenà al teatre del Circ Barcelonès *La Verge de les Mercès*. Així mateix, fou autor d'algunes novel·les patriòtiques, d'una comèdia titulada *Llum i fum* i de la lletra de la sarsuela *Setze jutges*.

49.- a *Correspondencia Catalana*. Edició 15-8-1881. Pàgs 3.595-96. *La Vanguardia*. Edició del mes d'agost de 1881. Pàg. 4.398.

50.- *La Correspondencia Catalana*. Edició 17-8-1881. Pàgs. 3.628-29.

51.- Miguel Morayta Sagrario (Madrid 1834-1917) fou secretari de la Junta Revolucionària de Madrid. Durant la República fou secretari general del Ministeri d'Estat i se'l

designà per exercir el càrrec d'ambaixador extraordinari a Constantinoble, Roma i Jerusalem. Com a periodista desenvolupà una tasca molt extensa. Fou també autor d'un gran nombre d'obres i fullets.

52.- Miguel Morayta aconseguí 228 vots i Josep Tomàs Salvany, 232.

53.- Castelar intentà en un primer moment agrupar les forces d'oposició al règim quan va fracassar aquest intent. El diari *El Globo*, òrgan dels possibilistes, expressà que els republicans de Castelar anirien sols a les eleccions. Però succeí que en les diverses localitats els elements possibilistes havien pactat amb altres forces republicanes. Assabentat Castelar, optà per deixar-los llibertat o decidí que podien concertar coalicions en aquells indrets on les conveniències ho aconsellessin. Barcelona en fou un.

54.- El Comitè Provincial del Partit Republicà-Històric presentava Miguel Morayta Sagrario; el Centre Republicà Governamental, Buenaventura Abarzuza Ferrer; la Tertúlia Possibilista i el Partit Socialista Oportunista designaren Antonio Masferrer, i diversos sectors del partit escolliren Avelino Brunet i Alsina en virtut de les seves idees protectionistes.

55.- Arxiu del Senat. Lligall 463, núm. 5 (9-13).

56.- Diari de Sessions del Senat (DSS). Legislatura 5-4-1893 a 6-10-1894. Vol. I Ap. I al núm. 6, pàgs. 31-52.

57.- DSS. Legislatura 11-5-1896 a 26-2-1898. Ap. I al núm. 8. Pàgs. 37-86.

58.- DSS. Legislatura que començà l'11-10-1905. Ap. I al núm. 14. Pàg. 66 i següents.

59.- *La Crònica de Valls*. Edició 30-9-1905. Pàg. 3

60.- Dss. Legislatura 5-4-1893 a 6-10-1894. Vol. 4 Pàgs. 1649, 1666 i 1708.

61.- Arxiu del Foment de la Producció Nacional (AFPN). Esborranys de Cartes. núm. 1. 13-1-1869 a 27-12-1869. Pàg. 83.

62.- AFPN. Ídem. núm 2. 4-1-1870 a 29-3-1871. Pàgs 38 i 39.

63.- DSC. Legislatura 11-2-1869 a 2-1-1871. Vol. 13. Ap. 6 núm. 302. Pàg. 8.238.

64.- CIVERA GUERRERO, A.: *Historia y vida*. Extra 63. Pàgs. 116-121.

65.- AFTN. Esborranys de comunicacions interiors. Vol. 2. 30-4-1892 a 4-1-1894. Pàg. 80.

66.- AFTN. *Cuarto Centenario del Descubrimiento de América. Congreso Mercantil Hispano-Americano-Portugués*.

67.- AFTN. Esborranys de comunicacions. Vol. 2. 30-4-1892 a 4-1-1894. Pàg. 128.

68.- AFTN. ídem. Pàg. 129.

69.- TOMÀS SALVANY, J.: *España a fines del Siglo XIX*. 2a edició. Madrid. Establiment Tipogràfic Fontanet 1891. Pàg. 12.

70.- TOMÀS SALVANY, J.: *op. cit.* Pàg. 21.

71.- TOMÀS SALVANY, J.: *op. cit.* Pàg. 24.

72.- TOMÀS SALVANY, J.: *op. cit.* Pàg. 88.

73.- TOMÀS SALVANY, J.: *op. cit.* Pàg. 91.

74.- En aquest punt Josep Tomàs Salvany expressa que la idea d'aquestes obres pertany al seu amic d'infància, l'enginyer naval Andrés Comerma.

75.- TOMÀS SALVANY, J.: *op. cit.* Pàg. 227.

76.- TOMÀS SALVANY, J.: *op. cit.* Pàg. 232.

77.- TOMÀS SALVANY, J.: *El Cambio Internacional. Sus causas y sus efectos*. Madrid. R. Hernández Borrás i Cia. Librería del Heraldo de Madrid 1901.

78.- *La Crónica de Valls*. Edició 9-12-1905. Pàg. 2.

79.- *La Vanguardia*. Edicions dels dies 8 i 9-12-1905. Pàg. 5.

L'Alt Camp, un exemple de l'aplicació de la política agrària europea a través de diferents línies de primes comunitàries

Des de l'adhesió de l'Estat espanyol a la Unió Europea, Catalunya ha pogut accedir als recursos econòmics destinats als sectors agrari i pesquer, provinents dels diferents fons estructurals comunitaris.

El Consell de Ministres d'Agricultura, reunit a Brussel·les del 18 al 21 de maig de 1992, va aprovar la reforma de la Política Agrària Comuna (PAC). Aquesta reforma va iniciar-se de forma efectiva en la campanya 1993/94, amb el doble objectiu de garantir la renda dels agricultors de la Unió Europea i adequar les produccions per tal de reduir els exedents.

Els fons comunitaris són els instruments financers de la política agrària. El finançament de la política d'estructures del sector agrari es comparteix, bàsicament, entre l'Estat membre i la secció Orientació del Fons Europeu d'Orientació i de Garantia Agrícola (FEOGA). D'altra banda, el FEOGA-Garantia administra els fons destinats a la política de preus i mercats.

L'Alt Camp constitueix un exemple de l'aplicació efectiva de la PAC en els estats membres a través de diferents tipus de primes comunitàries, i fa palesa la dinàmica del sector agrícola i ramader català, plenament integrat en la Unió Europea.

En l'àrea de la ramaderia, aquesta comarca tarragonina va rebre 35 milions de pessetes, en concepte de primes per a productors d'oví-cabrum de la campanya de 1992. Aquesta quantitat correspon a 68 expedients aprovats, promoguts per ramaders productors d'oví-cabrum que van demanar les primes del FEOGA-Garantia.

Seguint en l'àmbit ramader, l'Alt Camp

també va rebre 795.900 pessetes corresponents a 10 expedients, en concepte de primes de la Unió Europea en benefici dels productors de carn de vaquí durant la campanya de 1992.

Per últim, la comarca tarragonina va ingressar 11 milions de pessetes corresponents a 31 expedients, en concepte d'ajuts a les explotacions que van mantenir vaques alletants durant la campanya 91/92.

En el terreny agrícola, l'Alt Camp va rebre 29 milions de pessetes, corresponents a 171 expedients, en ajuts als productors de conreus herbacis, durant la campanya 93/94. L'any 1993, en concepte d'ajuts a la producció d'oli d'oliva, va ingressar 658.600 pessetes. I enguany, ha rebut 1.208.270 pessetes en concepte de primera bestreta de les primes comunitàries per a la producció d'oleaginoses. Aquest pagament correspon a dos expedients aprovats, promoguts pels agricultors productors d'oleaginoses d'aquesta comarca que van sol·licitar les primes del FEOGA-Garantia.

Durant l'any 1993, l'Alt Camp també va rebre 38 milions de pessetes en subvencions atorgades per al foment i modernització de l'empresa agrària i pesquera, i 14 milions de subvencions en matèria de desenvolupament rural combinat.

Totes aquestes modalitats de recursos comunitaris són gestionades pel Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca (DARP) de la Generalitat de Catalunya. El DARP paga directament aquestes primes com a aplicació d'una sentència del Tribunal Constitucional que reconeix a les Comunitats autònomes la capacitat plena de gestionar els ajuts agraris de la Unió Europea.

Generalitat de Catalunya
Departament d'Agricultura,
Ramaderia i Pesca